

NAZIVLJE ZA PODRUČJE OPORABE

Igor Čatić

Tijekom proglašenja *Riječi godine*, održanog u Lipiku 16. ožujka 2019., autor je održao izlaganje koje se može podijeliti u dva dijela. Prvi se odnosi na nazivlje povezano s gospodarenjem otpadom. Drugi dio nove su riječi koje se nije moglo prijaviti zbog članstva u Povjerenstvu za izbor novih riječi.¹

Vrste oporabe

Gospodarenje otpadom, preciznije neupotrebljivim gotovim proizvodima, goruće je pitanje suvremenog svijeta. Dva su osnovna razloga tome. Veliko povećanje broja stanovnika od 1950. do sadašnjosti i razvoj mnogih novih proizvoda od najrazličitijih materijala. Sve je to donijelo svakodnevnicima niz problema s velikim utjecajem na klimu. U ovom slučaju najbolje je govoriti o održivosti (eng. sustainability).

Razvoj čovječanstva od 1950. obilježen je bitnim povećanjem stanovništva – od 2,6 na oko 7,8 milijardi stanovnika i bitnim produljenjem životnog vijeka. To ima za posljedicu, među ostalim, povećanje broja starih ljudi.

Među materijalima ističe se drastično povećanje proizvodnje plastike, materijala 20. stoljeća, ali i 21. stoljeća. Od 1950., proizvodnja je plastike od 1,5 milijuna tona narasla na oko 348 milijuna u 2018. – 232 puta (Čatić, 2018.). Time je porasla i količina plastičnih proizvoda koje treba, po završetku vijeka njihove uporabe, prevesti u oblik ponovne uporabe ili pohrane preostatka. No, razvoj računala i mnogih drugih naprava doveo je i do nezanemarljivog opterećenja okoliša, npr. rijetkim metalima.

S problemom gospodarenja otpadom Hrvatska se intenzivnije počela baviti devedesetih godina. Tada je Stjepan Nikolić, tada direktor ZGO-a, zamolio uglednog informatičara i jezikoslovca, prof. Bulcsú Lászlá² da smisli riječ koja bi pokrila to područje ljudske djelatnosti. Odgovor je bio: *oporaba* (upotrijebljena u 36 200 slučajeva).

Za potrebe navedenog predavanja u Lipiku načinjena je nova sistematika vrsta oporabe (Tablica 1.). Ne će biti posebno obrazlagane pojedine vrste oporabe. Iz pojedinih naziva jasno proizlazi o čemu je riječ.

¹ Tekst se temelji na izlaganju Neprijavljene nove riječi, Proglašenje najbolje nove hrvatske riječi u 2018., Lipik, 16. ožujka 2019.

² https://hr.wikipedia.org/wiki/Bulcsú_László, pristupljeno 16. srpnja 2019.

Tablica 1.
Vrste uporabe

		Vrste uporabe			
Proizvod		Reciklat	Depolimerizat	Kompost	Energija i pepeo
Područje djelovanja	Oporabiteljstvo	Reciklarstvo	Kemijska uporaba (prema engleskom kemijsko recikliranje)	Kompostarstvo	Energijska uporaba
Radnja	Oporaba	Recikliranje (mehanička uporaba)	Depolimerizacija	Kompostiranje	Spaljivanje
Svojstvo	Oporabljivost	Recikličnost	Depolimeriziravost	Kompostiravost	Spaljivost
Izvršitelji	Oporabitelj Oporabiteljica	Reciklar Reciklarica			Spalitelj Spaliteljica

S uporabom povezan je i pojam kružnog gospodarstva (eng. circular economy). To je danas jedno od najvažnijih područja povezanih s uporabom (Slika 1.) (Čatić, 2018.a).

Slika 1. Koncept kružnog gospodarstva (Čatić, 2018.a)

Ostale nove riječi

Sada su u modi S... tenisice. Razgovor u prodavaonici takvih tenisica.

Kupac: Savjetovano mi je da kupim S... tenisice. Imate li S... tenisice?

Prodavačica: Imamo.

Kupac: Zašto su dobre?

Prodavačica: Vrlo su udobne.

Kupac: Rekli su mi da je to zato jer su načinjene od neke pjene.

Prodavačica: Da, *memori* pjene.

Kupac: (plastičar) Aha, *prisjetljive* pjene. Dakle one koja se prisjeća, po raste-rećenju, svoga početnog oblika. Znete li da postoje i madraci s memorijskom, dakle *prisjetljivom* pjenom?

Kako se naziva znanstvenik opće prakse? Generalist.

Konačno, što je to *boja* (stari izraz mast, ostali: farba, kolor). *Boja* je doživljaj (informacija). Mozak određuje kakvu se boju vidi (ekstremi: normalni i daltonistički vid). *Bojilo* je tvar ili materijal koji elektromagnetnim zračenjem (energija) u vidljivoj spektru prenosi informaciju u oko (sredstvo pretvorbe). Razlikuje se *bojenje* od uobičajenog *bojadisanja* u tekstilaca. *Boji* se nanošenjem *bojila* na podlogu, dok se *bojadiše* uranjanjem tekstila u *bojilo*.

Tablica 2. prikazuje nazivlje primjereno *bojanju* i *bojadisanju*.

Tablica 2. Bojanje i bojadisanje

	Općenito	Tekstilstvo
Postupak	Bojanje: - slikanje (crtež, uljana slika itd.) - nanošenje sloja: - ličenje - premazivanje	Bojadisanje tekstilija: - tkanih - netkanih - prediva
Područje djelovanja	Slikarstvo Ličilarstvo	Bojadisarstvo
Sredstvo	Bojilo (tvar)	Bojilo (tvar)
Svojtvo	Bojivost	Bojivost
Izvršitelj	Slikar, slikarica Ličilac, ličilica	Bojadisar Bojadisarka
Radni prostor	Priroda Zatvoreni prostor	Postrojenje za bojadisanje
Radionica		Bojadisaonica

Zaključak

Posebna pozornost posvećena je nazivlju postupaka uporabe. Navedena je i razlikovnost: boje i bojila te bojanja i bojadisanja s odgovarajućim nazivima.

Literatura

<https://www.infoplease.com/world/population-statistics/total-population-world-decade-1950-2050>, pristupljeno 20. kolovoza 2018.

I. Čatić, M. Rujnić-Havstad, A. Mihajlović, 2018., EU Direktiva za smanjenje plastičnog morskog otpada, *Kemija u industriji*, god. 67., br. 11. – 12., str. 554. – 570.

I. Čatić, Sve treba biti oporabljivo, 2018.a, 10. konferencija o društveno odgovornom poslovanju – DOP, Zagreb, 20. i 21. studenoga, str. 99. – 107.

Sažetak

Igor Čatić, sveučilišni profesor u miru, Zagreb

UDK 81'373, stručni članak

primljen 3. lipnja 2019., prihvaćen za tisak listopada 2019.

Terminology Relating to Recycling

In this paper, special attention is paid to terminology relating to recycling processes. The paper also contains the explanation of the distinction between the terms *boja* (colour) and *bojilo* (colouring material), as well as *bojanje* (painting, colouring) and *bojadisanje* (dyeing) with corresponding designations.

Key words: terminology, recycling processes, terms *colour* and *colouring* material

PITANJA I ODGOVORI

KAKO SE PIŠU IZVEDENICE OD IMENA SANKT-PETERBURG?

Povijest grada

 rad Sankt-Peterburg smješten je na sjeverozapadu Ruske Federacije na obali Finskoga zaljeva i na ušću rijeke Neve. Grad ima savezni (federalni) status u Rusiji, upravno (administrativno) je središte Sjeverozapadnoga saveznoga okruga Lenjingradske oblasti (jedan od subjekata Rusije). U gradu se nalazi Ustavni sud Ruske Federacije, Grboslovno vijeće pri Predsjed-

niku Ruske Federacije, tijela vlasti Lenjingradske oblasti, Međuparlamentarna skupština zemalja Zajednice neovisnih država. Državna vlast u gradu ostvaruje se na temelju Statuta koji je usvojila Zakonodavna skupština (rus. Законодательное собрание) 14. siječnja 1998. godine. Grad ima zakonodavnu i izvršnu vlast. Zakonodavnu vlast u gradu čini Zakonodavna skupština od 50 zastupnika, a izvršnu – Gradska uprava koju predvodi gradonačelnik. Sudbenu vlast u gradu ostvaruje statutarni sud Sankt-Peterburga (rus. Уставный суд Санкт-Петербурга) i mirovni sudci.